nr. 73 / 22 mai 2023
Săptămânal de cultură

Ligia Pârvulescu stă uneori de vorbă cu personajele sale, iar cuvintele lor rămân prin diverse locuri din oraș, uneori chiar pe strada mea.

Zenob

FICȚIUNEA

optm

Director de număr: Ciprian Handru

Când ți se închid ușile în țara din care nu ai plecat

Vasile Baghiu

Lehamitea este la granița cu renunțarea și, în timp, poate cu pesimismul și depresia. La intersecția dintre bună intenție și nepăsare, entuziasm și atitudine rezervată. Nu poți ajunge lehămesit decât după repetate puneri pe banca de rezerve. Când lumea din capul tău, idealistă, altruistă, dă nas în nas și ochi în ochi cu lumea celor care știu ei mai bine cum stau lucrurile, care nu se lasă intimidați de chestii ușoare precum sentimentele, emoțiile, poezia, etica. Pragmatici, eficienți, de succes. Lehamitea de a nu mai avea inițiativă, de a nu mai acționa, de a nu mai povesti, de a nu mai scrie, de a nu mai împărtăși cu lumea gândurile, ideile, creația.

Este starea aceea când ți se închid ușile în țara din care nu ai plecat. Când nu mai ai trecere și intrare. Când cărțile tale nu mai sunt văzute. Când manuscriselor tale li se răspunde cu un *nu* politicos și rece. Pentru că nu mai ești în grupul de scriitori nu știu care. Pentru că nu mai ești în organizația cutare. Pentru că și dacă ai fi tot nu ar însemna cine știe ce. Pentru că ai spus, poate, lucruri care deranjează pe unii și pe alții, nici nu știi pe cine. Pentru că te găsești să ții tu cu dreptatea când dreptatea se negociază elegant la masa intereselor și ipocriziilor bine ascunse. Pentru că nu ești de-al lor și nu ai fost niciodată. Pentru că ești pe un drum al tău. Starea aceea în care nu mai aștepți prea mult de la lumea literară din țara ta. Cu toate cluburile, organizațiile, editurile, institutele, ministerele, revistele, festivalurile și târgurile ei. Starea aceea în care începi să te resemnezi, să scrii doar pentru tine, poate și pentru eventualii cititori, rămași de demult sau câștigați între timp, mulți-puțini, la care încerci să mai ajungi, mereu pe căi neoficiale, ca și cum povestea ar fi o afacere strict personală. Starea aceea în care ți-ai dori mai degrabă să fii afară decât în țară.

Și toate astea sunt doar niște stări, niște gânduri. Pentru că în realitate nimic nu te descurajează de la scris. E ceva care ți-a intrat în sânge. Gata, adio și nu mai ai cuvinte. E o chestie pentru toată viața. Mai ai cuvinte. Bune de scris. Poate, de la vorbit te mai poți reține. Păstrezi tăcerea când învârtiții sorții trag sforile, fac jocurile, când proștii și ticăloșii dau lecții, când pe scene se maimuțărește ideea de literatură, de scris, de succes. De la vorbit, da. Stai deoparte, închizi ochii. De la scris însă mai greu spre deloc.

Dincolo de toate astea, însă, critica ar trebui să fie mai importantă. Nu este. Am sentimentul că nu vom atrage niciodată cu adevărat atenția ca scriitori – nici cititorilor români, nici celor de „afară" – dacă nu vom scăpa de îngâmfarea auctorială penibilă (specific românească oare?) și nu vom renunța la ideea păguboasă că scrierile noastre nu pot fi nicicum obiectul contestării critice. Nu, nu este deloc deloc plăcut să fii criticat, contestat, firește, dar nicăieri în lume valorile adevărate – vorbă mare – nu au apărut în absența criticii, iar principiile libertății în artă și în viață trebuie să poată fi aplicate și pe operele noastre unice și nemuritoare. Dacă nu acceptăm această minimă condiție, picăm în capcana unei totale inadecvări. Cum reaua intenție e întotdeauna ușor de detectat într-un demers critic, e necinstit și inutil să o vedem în toate demersurile critice care pun la îndoială genialele noastre scrieri.

Integral în versiunea online

Te-am văzut

Dorian Dron

Se așeză turcește, pe preșul negru. În spate, două uși masive păzeau castelul. Păreau bântuite, de parcă gheare invizibile scorojiseră lacul până-n miez, până-n locul în care viața se combina cu moartea. Puțin mai sus, două geamuri susțineau formele baroce ale lemnului. Atât de frumos sculptate, încât semănau cu grilajele de metal ale unei închisori. În jurul lor, o sârmă ghimpată de stejar obtura accesul oricărei mâini ar fi avut îndrăzneala să deschidă broasca pe interior. Tudor nu știa ce se ascunde dincolo de ele, dar își lipi spatele de toc. Și atunci o energie nouă îl cuprinse. Razele soarelui dizolvă un nor, iar lumina proiectă în fața lui o după-amiază relaxantă. Păsările se auzeau în copacii din grădină, acompaniate de un gramofon scos pe geamul castelului. Domnițe coborau din calești, strânse la braț de domni cu jobenul pe cap. Portțigaretele se țineau elegant în mâinile acoperite cu mănuși de dantelă și alunițele de creion nu păreau să se întindă pe fețe. Lumea zâmbea, lumea trăia.

În stânga lui, o văzu pe ea, îmbrăcată într-o rochie albă și pălărie neagră. Înaltă, cu mâna în șold, într-o poziție naturală, lăsa să-i alunece pe brațe capa din blana albă. În jurul ei, cinci bărbați căutau să-i intre în grații, fiecare cu câte un trandafir negru și cu cele mai siropoase complimente. Ea zâmbea, atât cât să le măgulească atenția, dar îl văzu. Tudor stătea în aceeași poziție, turcește, lângă ușa de la intrare. Privirea ei îl ținti de la distanță și un nou val de energie îl cuprinse. Era o vibrație care îl fascina, care îl răscolea pe interior, ca un acid. Un lichid ce ardea, ca apoi să se liniștească. Se ridică de pe preș, s-o vadă de aproape, dar nu el se ridică, ci un alt trup ce semăna cu al lui, un trup îmbrăcat într-un frac negru, exemplar, cu un joben strălucitor și un baston din lemn de Malacca, cu mâner tăiat din fildeș.

Tudor privea cum strămoșul lui trecea prin el și pășea spre domnița cu capă din blană albă. Se apropie, sigur pe mișcările și masculinitatea sa, și-i cuprinse palma în degete. Își vârî bastonul la subțioară, își scoase jobenul în fața ei și-i sărută podul palmei.

Toată imaginea curgea în fața lui și sentimentul de bine îi aducea bucuria pe care strămoșul lui o simțea. Apoi, o lovitură se auzi în ușa din spate, urmată de o alta mai puternică. Coloana din stânga se crăpă și bucăți de tencuială se desprinseră ca-ntr-un coșmar. Nu mai avea mult până să se surpe și panica se instala progresiv. Îl strângea de gât. Imaginea celor doi îndrăgostiți se dilua. Gramofonul pierdea din turație și vocea solistului începea să atingă joasele, într-un bălci grotesc. Și o mână îi cuprinse ochii. Apoi gura. Și-l trăgea spre interior. Apoi liniște.

Fascinația depărtării

Ligia Pârvulescu

(fragment din romanul în lucru)

Văd cum se apropie de noi insula Taquile. Adina bea ceai de coca încontinuu și se plânge de dureri de cap din cauza altitudinii. Și eu am dureri de cap, dar din cauza Adinei. Oricât de calmă sunt în general, sunt momente și persoane care mă fac să îmi doresc, după cum e vorba, ca unii oameni să fi folosit mai des prezervative – în speță, părinții Adinei. Pe undeva e bine că ea nu reușește să aibă copii, măcar pe linia asta dezastrul poate fi evitat. Știu, sunt rea. Nu-mi place când sunt așa, chiar dacă e vorba doar de un gând răutăcios pe care nu-l exprim. Îi spun Adinei că și pe mine mă doare capul; și-mi schimb locul în barcă. Măcar n-am mințit, chiar mă doare capul, și nu doar la figurat.

Gălăgia iscată în jurul pregătirii mesei îmi întrerupe gândurile. Mâncăm ceva tradițional, în curtea unuia dintre localnici. Ceva turistic, desigur, dar aici totul pare natural, nimic contrafăcut, atitudinea gazdelor se simte ca fiind autentică. Vreau să mă ridic de la masă și să mă plimb. Fac asta și lumea mă lasă în pace. Aici se poate.

Drumul de întoarcere pe lacul Titicaca, spre Puno. Se zăresc niște nori negri înainte să plecăm, le atrag atenția, dar omuleții negricioși care conduc barca spun că e ok, nicio primejdie. Și totuși. Pe la jumătatea drumului, în plin lac, o furtună teribilă. Știu că nu sunt suficienți colaci de salvare. Lacul cu temperatura de zece grade. Omuleții negricioși numai fețe de „e totul ok" nu au. Câțiva bărbați din grupul nostru, mai cu inițiativă și cu ceva sport în antecedente, dau tot felul de sfaturi care nu sunt nici cerute, nici ascultate, decât poate de partenerele lor. Pentru care probabil sunt și date, de fapt. Imaginea de macho, indiferent de situație. Câteva turiste chirăie îngrozite, Adina vomită, eu am mâinile încleștate pe bara locului din fața mea și privesc fix la hăul care se deschide în fața bărcii ori de câte ori șandramaua coboară vertiginos de pe vârful unui val înalt spre hăul de apă de dedesubt. Sunt convinsă de fiecare dată că valurile o să ne acopere. Nu știu să înot. Dar și dacă aș fi știut, în apa asta e inutil. Nu am putere să-i înjur în gând pe omuleții negri. Trebuia la naiba să-mi ascult intuiția și să rămân pe Taquile. Deși acolo nu au cazări. În fine.

Trece multă vreme în care și eu și ceilalți ne vedem sfârșitul pe fundul lacului Titicaca, un nume chiar de caca, mă gândesc, și chiar asta o să ajung, un caca, și o să hrănesc tot felul de viețuitoare care abia așteaptă să se înfrupte din carnea mea deja intrată în putrefacție, devorată de o frică viscerală care-mi atacă celulele cu virulența unui agent de înaltă toxicitate biologică. Nesperat, printr-o stație radio, omuleții negri primesc indicații și reușim să ajungem într-o zonă calmă a lacului, o zonă plină de un stufăriș des, care oprește vântul și formarea valurilor, dar în același timp ne oprește și nouă înaintarea. Nu contează, mă simt de parcă îmi curge unt topit prin vene, toate rănile cauzate de lamele fricii încep să se închidă încet în acea plutire greoaie printre tulpinile portocalii, uscate și foșnitoare. După ceva vreme, reușim să intrăm în zona golfului, ferită de vânt, și să ne îndreptăm cu viteză spre Puno. Caracatița acelei frici ancestrale își retrage tentaculele din venele mele, devine un nod în stomac ce se desface treptat în fire subțiri care sunt digerate de sucurile gastrice și de o liniște care mă învăluie într-o minunată nepăsare.

Integral în versiunea online

Criticii de bonton

Florin Spătaru

Parafrazându-l pe Saul Bellow, ar fi foarte bine să ne gândim la lucrurile esențiale chiar și atunci când ne distrăm cu detalii cum ar fi criticii de bonton, acești soldați efemeri ai inutilului, ce se visează mereu alcătuind un pluton de execuție, plini de exaltarea de a pune la index câte un scriitor. S-ar putea eleva la rangul de artiști-spadasini, folosind vârful jucăuș pentru a broda, chiar și pe marginea unei opere ratate, un labirint fascinant.

Dar criticul de pluton rezistă mereu ispitei de a crea artă pentru că e ridicol, banal și lipsit de umor. Ridicol în seriozitatea afișată, pentru că nimic din lumea artelor nu e mai futil decât critica literară anostă. Iar ideea că cineva ar putea să se ascundă în spatele rândurilor, punând reflectorul pe câte un autor, e atât de infantilă, încât simțim nevoia să zâmbim. Foaia scrisă, de la un rând la cărămizi de mii de pagini, îți arată limpede în spatele celui înverșunat o natură plăpândă și frustrată; cel cult gâfâie, încercând să înțeleagă viața, fandositul se vrea chinuit de talent, dar ajunge invariabil la gheenă. Iar de acolo nu se uită la stele într-un moment salvator, ci, strivit de lene intelectuală, mormăie cuvinte amărâte despre ce ar fi putut să fie.

Banal, ca un bâzâit de muscă, cataloghează greșelile și neajunsurile unei scrieri, uitând că lectura are nevoie de talent și de profunzime. Dar el nu își pierde timpul cu idei sau cu dezbateri. De cele mai multe ori, nu gândește deloc, copiind sforăitor direcții ideologice de la cea mai joasă speță de vorbitori: politicienii.

Allex Trușcă: Dacă pornești televizorul, ai senzația că ești într-o distopie scrisă prost

Despre ce ți-ar plăcea să citești? Numește o temă care ți se pare ocolită sau insuficient tratată în literatura de azi sau în teatru?

Să fiu sincer, habar n-am ce temă e mai puțin sau insuficient tratată, nu-mi place să mă hazardez în păreri pe baza unor informații incomplete. De altfel, sunt de părere că un scriitor ar trebui să citească din toate câte ceva, nu trebuie să te limitezi la o singură temă sau gen literar. Îmi place să citesc distopii, mi se pare că ne permit să aruncăm o privire pe gaura cheii către viitorul de după colț, ca un semnal de alarmă. Uite, avem mai la răsărit cultul *Fratelui cel Mare* și poliția gândirii învățându-ne că „libertatea este sclavie" și că „războiul este pace", evadate din *1984*. Mă întreb când ne vor putea condiționa ca în *Minunata lume nouă*, dacă n-au făcut-o deja, prin dispozitivele pe care le utilizăm, încă mă tem că vor reveni coalițiile pentru familie și ne vom trezi peste noapte cetățeni ai Gileadului din *Povestea Slujitoarei*. Nu mai zic de faptul că în fiecare zi conducătorii noștri ne amintesc faptul că „toate animalele sunt egale, dar unele sunt mai egale decât altele".

Despre ce scrii/citești tu în momentul de față?

Un thriller ușor, îmi plac autorii scandinavi, aveam nevoie de ceva relaxare după vreo două cărți din categoria pomului lăudat pe care le-am abandonat pe la jumătate, dar recent am citit și mi-au plăcut mult „Rezervația" lui George Cornilă (prima proză aș fi vrut să fie dezvoltată într-un roman întreg), volumul de povestiri „Oameni în trening" al lui Robert Șerban, „Dezonoare" – J.M.Coetzee și seria „Metro" a lui Dmitry Glukhovsky, că tot am vorbit eu de distopii și ucronii, cam asta ne-așteaptă dacă vreun nebun apasă pe butonul roșu. Și printre citit, serviciu și alte preocupări, mereu am tot felul de gânduri făcându-mi slalom prin cap, încerc să termin romanul în lucru, opune rezistență mai mult decât mă așteptam, personajul principal are destule răni și lucruri de ascuns, naratorul e lunecos (sau alunecos? ☺) și foarte dificil de intrat în pielea lui, cred că mi-au dublat firele de păr alb!

Numește 3 evenimente culturale la care ai participat în ultimele luni și ți se par notabile.

Legat de evenimentele literare din ultimele luni, ce mi-a venit instant în minte a fost lansarea romanului „Cerul ca oțelul", al lui Cosmin Leucuța, alături de Cosmin Perța, însă, căutând pe internet data exactă, am realizat că au trecut șase luni de atunci. Apropiindu-mă de prezent, aș menționa evenimentele organizate de Zilele Culturii Naționale, 15-18 ianuarie la Muzeul Național al Literaturii Române, București, m-am bucurat să fiu invitat să citesc un text, mai ales că tatăl meu este născut în aceeași zi cu Mihai Eminescu (și se mândrește cu asta). A urmat apoi târgul de carte Gaudeamus Craiova, 2023, din 1-5 martie, am participat la o lansare târzie a romanului meu „I Put a Spell on you…" alături de Mihai Ene și am reîntâlnit prieteni cititori dragi. Aș mai aminti și două evenimente la care am participat ca spectator, așezat ca la școală, în ultimele rânduri, ca să simt mai bine emoțiile zburătăcind prin sală. Așadar, i-am susținut pe prietenii Alexandru Lamba, Daniel Timariu, Liviu Surugiu și alții autori ai culegerii de texte „Marea degringoladă amoroasă" la evenimentul de la Biblioteca Națională, în 18 martie, și m-am ținut pe urmele *Depravatului din Gorgani*, pe 3 aprilie, la lansarea Doinei Ruști de la Librăria Humanitas Cișmigiu.

Abia aștept lunile ce vor veni, urmează multe revederi, am prieteni de încurajat și autografe de strâns. ☺

Laur, Evgheni Vodolazkin

Gina Varga

Am citit romanul „Laur" în urma laudelor de tot felul la adresa lui și a scriitorului rus Evgheni Vodolazkin, autorul său. Nicio recenzie nu m-a lămurit însă despre ce este vorba, așa că o să încerc să povestesc eu puțin despre el.

Laur este un vraci. Naratorul ne explică etimologia cuvântului: provine din „vrati", care înseamnă a „minți" și evidențiază că rolul esențial în actul tratării îl avea cuvântul (fie el și amăgitor). Vraciul, descântătorul, vorbea cu pacientul și cu boala, pe care o convingea să iasă din trup. Desigur că, după aceste explicații, dacă iubești cuvintele, romanul te-a prins. Dacă nu a făcut-o deja, nu are rost să mergi mai departe.

Este o carte despre un tămăduitor care umblă prin lume să o vindece și să ispășească un păcat: acela de a fi iubit o femeie fără cununie și de a fi contribuit la moartea ei, în încercarea de a o salva. Fiindcă salvăm o lume întreagă în încercarea de a ne salva pe noi sau pe cei pe care i-am iubit, iar vraciul nu putea să nu știe acest lucru.

Mi-a plăcut mult finețea observațiilor, felul în care vede și înțelege oamenii. Una dintre ele, despre modul în care ne străduim să ne controlăm trăsăturile atunci când suntem priviți, sună așa:

„Bunica e palidă și zbârcită. Francesca nu a mai văzut-o niciodată așa. Dar poate că bunica, neștiind că e privită, s-a delăsat. Francesca văzuse odată cum, în public fiind, un bărbat arăta tânăr, dar pe urmă s-a dus după un colț și a îmbătrânit pe loc. Unele lucruri depind de efortul de voință, dar să-ți încordezi voința continuu nu e posibil!"

Există în roman o viziune profund religioasă, un creștinism de Ev Mediu, care nu a cunoscut reconsiderarea ființei umane pe care au adus-o veacurile următoare. Personajul principal ispășește la nesfârșit o vină pe care parcă și-a creat-o singur. În fond, drama vieții lui putea fi evitată sau măcar acceptată. El nu face nimic din toate aceste lucruri și umblă prin lume purtând cu sine povara unei tragedii pe care și-o asumă ca vină personală, așa cum face, de fapt, cu păcatele tuturor celor pe care îi vindecă.

Aș spune că Laur nu este un om care caută fericirea, ci iertarea pentru vina de a fi fost, pentru o vreme, fericit.

Cred că romanul este totuși greu de înțeles fără o minimă inițiere religioasă sau măcar o afinitate cu tipul de personaj, într-o lume peste care au trecut Renașterea și Iluminismul și din perspectiva unei mentalități în care totul este posibil și permis, iar fericirea e o obligație existențială.

Lexus pe cărbune și ipostazele rupturii identitare

Corina Dimitriu

Volumul *Lexus pe cărbune* de Ofelia Prodan (Cuvânt însoțitor de Emanuela Ilie, Editura Limes, 2023) oferă, încă de la prima lectură, spectacolul inconfortabil al unei lumi care se schimbă imperceptibil, dar decisiv de la un cadru la altul și a cărei coloratură distopică devine din ce în ce mai recognoscibilă pe măsură ce detaliile se acumulează sistematic. Dacă primele poeme pot da senzația unei realități distorsionate, concentrate în imagini ce par desprinse din literatura SF, înaintarea în lectură deschide perspectiva unui joc identitar între necunoscut și recunoscut, între repulsie și identificare, între *a fi* și *a ști că ești*.

Problemele intens discutate ale lumii în care trăim – războiul, pandemia, poluarea, criza energetică, relația cu alteritatea terestră și extraterestră, limitele ingineriei genetice etc. – devin pilonii unui demers orientat înspre interior, aspect ce se observă încă din primul poem. Invazia extratereștrilor nu aduce numai o nouă paradigmă umană, ci mai ales deruta acută a celui care percepe inevitabilul schimbării lăuntrice. Optica pruncului incapabil să înțeleagă ce i se întâmplă va fi, astfel, o convenție recurentă pe parcursul volumului, expresie a căutării unei repaos intelectual, a posibilității de a accepta metamorfoza fără a o transforma în obsesie cognitivă: „numai eu stau cuminte în cărucior/ cu suzeta în gură și privesc lung nu foarte lung/ dar în câmp magnetic încrucișat cu câmp electric" (p. 7). La fel, problematica poluării și, la modul mai general, a îndepărtării de natură devine pretext de reflecție asupra „poluării" interioare: „plastic înghit peștii păsările mamiferele/ omul e un produs sintetic" (p. 47). Altfel spus, artificialitatea

din mediul exterior e internalizată și metabolizată, până când omul însuși nu mai e capabil să producă decât replici ale toxicității care îl înconjoară.

Frica de artificialitate și clișeu reprezintă, de altfel, un alt element important al volumului Ofeliei Prodan. Convenția originalității e deconstruită patetic, cel mai elocvent din acest punct de vedere fiind poemul *inspir noxele cu greață și nesaț*. Omul nu mai trăiește în viață, ci într-un construct al vieții. Nu mai are identitate și memorie, ci preia totul din „baza de date a galaxiei ca model arhetipal pentru generațiile următoare" (p. 26), iar reduplicarea mecanică devine singura sa formă de afirmare: „am putea reconstrui arca lui Noe/ doar prin inginerie genetică" (p. 47).

Pe baza celor menționate, se poate afirma că volumul Ofeliei Prodan aduce în prim-plan condiția paradoxală a omului postmodern, în lupta sa cu o lume care îl integrează și dezintegrează simultan. Vizionarismul lucid, imaginarul eclectic, calitatea limbajului poetic, precum și distanțarea ironică de convențiile sociale și literare ale contemporaneității fac din *Lexus pe cărbune* un ciclu poetic definitoriu pentru sensibilitatea douămiistă, provocator de neliniști și incertitudini, dar cu atât mai valoros în contextul metamorfozelor lumii în care trăim.

Integral în versiunea online

Viață de scriitor

Andrei Velea

Foarte rar mi se întâmplă să nu am chef de scris, să simt lehamite. Nici nu știu dacă îmi amintesc un moment precis când am simțit asta. Am perioade în care nu scriu – sunt perioade în care citesc mai mult sau sunt prins în tot soiul de chestiuni casnice. Dar atunci abia aștept să revin la scris și încerc să-mi notez pe telefon ideile care-mi trec prin minte. Faptul că alternez astfel de perioade îmi și creează poftă de scris. În activitatea politică mai simt lehamite. Acolo, da, am perioade în care nu vreau să aud nimic despre acest subiect, mă simt, efectiv, murdar și prins în treburi care nu mă privesc.

Apoi îmi revin optimismul și dorința de schimbare.

S-a vorbit aici despre critica demolatoare. Despre adevăruri crude – noi exersăm asta la cenaclul „Noduri și Semne" din Galați. Dar cred că și atunci e cu mănuși... Nu știu cui i-ar folosi un adevăr „crud" în sensul de „dur" și „fără menajamente". Oare există un astfel de adevăr? Poate că, dacă l-aș deține, aș fi mai curajos în a-l exprima verde în față. Dar am dat de înțeles de multe ori, prin tot felul de atitudini, care e părerea mea. Însă păstrez, de cele mai multe ori, o rezervă sceptică.

Am experimentat amestecul de încântare și dezamăgire legat de lectura cărții unui prieten, un roman bun, dar redactat pe fugă, cu multe greșeli de editare, de limbă. Erau și anumite inconsistențe în ceea ce privește firul narativ, se vedea că încă mai era de lucru la el. Fusese încheiat în trei nopți, la cafea, trebuia predat repede la editură. Mi-a fost ciudă – era o carte care apăruse în urma unui premiu, iar autorul era foarte cunoscut. Până la urmă, mi-am făcut curaj și i-am spus. Eram într-un cadru mai degajat, la o bere. Nu mai știu ce am mai vorbit atunci, dar ne-am întins până dimineața.

O poveste care m-a entuziasmat mi s-a întâmplat cu nici două luni în urmă. Atunci a avut loc premiera piesei „Tu ești al meu", piesă al cărei autor sunt. S-a întâmplat la Teatrul din Buzunar Galați – un loc unde ne întâlnim mai mulți colegi de la Asociația Creatorilor de Ficțiune. Imediat după premieră, ne-am întins la palavre și Isabela Oancea, cea care conduce trupa privată de teatru, a fost atât de încântată încât mi-a lansat provocarea: scrie o piesă nouă în care să joc alături de acești doi tineri și talentați actori! Mai în glumă, mai în serios, în seara aceea îmi tot fugea gândul la provocare și i-am trimis primele idei pe WhatsApp. Era încântată, așa că am început, din aproape în aproape, să vin cu idei noi, să construim scheletul unei piese. Asta s-a întâmplat în weekend. Luni și marți mi-am luat concediu, miercuri seara am prezentat primul draft al viitoarei piese. Trei zile nemaipomenite, pline de inspirație! Acum începem repetițiile la piesa nouă. Desigur, am mai lucrat la ea între timp, dar grosul și miezul au fost scrise în acele zile!!!

Cu tata, de 1 Mai

Maria Erizan

Când suntem copii, suntem ca niște pitici, când creștem însă, devenim Guliver în țara piticilor. Și nu mai știi care e dimensiunea reală a lumii înconjurătoare, cea de atunci? Sau cea de acum?

De la fereastra noastră, vedeam întregul oraș, întins în fața ochilor mei, până departe, la Castel, adeseori acoperit de fumul roșiatic al Combinatului Siderurgic din Hunedoara. La poalele castelului, Cerna curgea roșiatică precum un râu de cărămidă topită. De la fereastră, cocoțată pe un scăunel, să pot vedea prin ochiul geamului orașul, în acea primă zi de mai, soarele îmi făcea cu ochiul, chemându-mă în pădurea din apropiere. Curios, locuiam în civilizație, dar la o aruncătură de băț de casa noastră, începea pădurea cu sălbăticiile ei. În fiecare an, împrospătam plantele din ierbar și culegeam de la ghebe, la măcriș. Plantele favorite? Mușchiul de pe copaci și feriga. Fructul preferat? Ghinda. Floarea îndrăgită? Macul. Viața de copil era simplă. Dar prima zi din mai aducea bucuria bâlciului și-a tiribombelor, a plimbatului cu mocănița, a pașilor mei mărunți, agățată fiind de mâna tatălui meu. Se jura mărunt în mustața sa de armean că n-are să mai prăpădească vreodată banii pe tiribombele mele, că degeaba îmi zicea el că în interiorul mingii se află târâte, că eu tot desfăceam învelitoarea aurită în căutarea unei comori ascunse, dar inevitabil nimeream în mijlocul unui bulgăre de târâte care mi se strecura printre degete. Priveam în sus, la uriașul meu tată, implorându-l cu ochi rugători, să primesc o nouă tiribombă. Nu rezista privirii mele și primeam alta, nouă, dar nu înainte de-a jura că o voi scuti de soarta nefericită a predecesoarei sale. Peste puțină vreme însă, preț de-un clipit mai lung din gene, gândul dispărea, ca și cum nici n-ar fi fost, iar bila legată de-un elastic se risipea dusă de vânt. Și iar tata dădea mărunt din buze: „să nu te-ncrezi în mincinoși". Acolo, în luminișul de la Ciuperca, ne întâlneam cu toții, în fiecare zi de 1 Mai, și-mi părea că uriașul meu Guliver, tata, cunoaște pe toată lumea, dar mai mult, că toată lumea îl cunoștea pe el. Firește că știam că-n tiribombele alea n-am să găsesc altceva decât

târâte, eventual amestecate cu rumeguș, dar îmi plăcea atât de mult să-mi petrec timpul cu tatăl meu, încât pentru mine era Raiul pe Pământ.

Proiectul meu

Neil McGregor

Sunt poet. Nu știu să fac altceva decât să adun cuvinte de pe te miri unde, să le pun împreună și să fac o poezie. Poeziile sunt proiectele mele, unele mai scurte, altele puțin mai elaborate, întotdeauna parte dintr-un proiect mai mare, numit carte. Cărțile sunt proiecte pe termen mediu, după o vreme devin desuete, nu mai au consistența pe care o vreau atunci când le recitesc după multă vreme, dar ele sunt și vor fi istoria mea, scrisă de mine; așa cum am văzut eu lumea atunci, așa cum am simțit-o. După fiecare carte scrisă, după fiecare proiect mic integrat într-unul mai mare, mă gândesc la viitor și încerc să creez alt proiect. Este singura modalitate prin care pot înainta, din imagine în imagine, cu o viteză prestabilită, atent la tot și la toate. Îmi scapă multe, sunt convins de asta, nu pot avea atenție distributivă tot timpul, mai ratez alte proiecte din jur. Fie oameni, fie dorințe ale lor, sincope, fie nerealizări ale lor. Mai și ratăm proiecte, ne dorim atât de mult uneori să realizam unul, încât ne împotmolim în idee, o elaborăm cu minuțiozitate și o lăsăm baltă la final, după ce realizăm că vremea ei a trecut deja și că adusă pe lume ar fi o ciudățenie

deja. Lumea în care trăiesc e un proiect pe termen mediu și scurt. Câteodată chiar foarte scurt. Toate în jur se întâmplă repede, sacadat, atât de mecanic, încât nu reușesc să le prind ritmul, e atât de străin de ce e uman, încât nu are muzicalitate. Dar mă adaptez, caut un ritm propriu, asincopatic uneori, încerc să văd de ce totul în jur se construiește din aproape în aproape, fără viziune, fără dorința de a vedea dincolo de mediu. Pe termen lung, e o expresie ușor luată în derâdere, decadentă și supusă unor forțe exterioare mie, forțe care încearcă să o anuleze și să o scoată din vocabularul cotidian. Aș spune că e o conspirație aici, dar e un cuvânt mare, știu asta, însă am constatat că pentru a anula expresia „pe termen lung" e suficient să te duci la originile ei și să începi să ștergi rădăcinile. Proiectele pe termen scurt anulează proiectele pe termen lung anulându-le semnificația, importanța, calitatea și arta din spate. Aruncă în derizoriu un proiect pe termen lung și vei vedea câte proiecte pe termen mediu și scurt se pot naște. Partea interesantă pe care am observat-o este că un proiect pe termen lung îți consumă infinit mai puțin timp și energie decât un proiect pe termen scurt. Asta e o contradicție pe care nu o înțeleg: de ce ai vrea să se risipească timpul tău așa, când l-ai putea economisi, și cu excesul de timp ai putea concepe ceva măreț, ceva nemaipomenit, născut dintr-o minte odihnită. Doar că lucrul ăsta se apropie de utopie și puțini îndrăznesc să ajungă aici sau poate să își permită să ajungă aici; pare un lux uneori. Eu sunt un proiect pe termen lung, am fost desemnat să durez o perioadă îndelungată raportat la alte proiecte înconjurătoare, să fac la rândul meu proiecte, să le proiectez și să le lansez în eter. Mă gândesc la proiecte pe termen lung, le elaborez, mă aglomerez cu ele din lipsă de timp, după care le sparg cu nonșalanță în proiecte normale.

Integral în versiunea online

Testez limitele limbajului

Mihai Ene

Cele mai multe dintre poemele pe care le-am scris, deși evident că au niște experiențe de viață în fundal, sunt mai degrabă rodul unei stări de moment și al imaginației. În plus, o parte dintre ele sunt și un joc („secund", cum altfel...) prin care încerc să testez și să tentez limitele și complexitatea limbajului în raport cu lumea, dar și într-un raport autonom, în care limbajul nu înseamnă doar comunicare de mesaj, ci poartă o estetică în sine. Cu toate acestea, în ultimii ani, atât perspectiva asupra scrisului, cât și sensibilitățile mele s-au modificat destul de mult, astfel încât am început să scriu o serie de poeme sub genericul *Dies irae*, în care există numeroase reverberații a tot ceea ce s-a întâmplat în ultimii zece ani în realitatea politică și socială a lumii. Am ales, așadar, două versuri cu care debutează un poem intitulat *pe baricade*:

„vine primăvara – înfloresc baricadele
zilele cântă și nopțile fumegă".

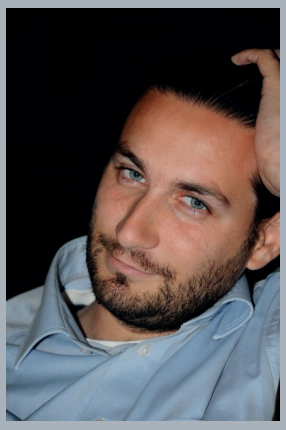

Critic, literatură, public

Ioana Cistelecan

Autorul, oricare ar fi acesta/aceasta, nu îngurgitează criticile/observațiile/sugestiile decât cu noduri; că e scriitor publicat deja în volum, că e un el sau o ea care se visează autor și trimite pdf-ul spre analiză, subliniind nevoia de observații și opinii critice reale, dacă i le faci, nu-i vor pica bine, cu siguranță, căci autorii au propria viziune, au orgoliul textului lor, întocmai cum l-au născut ei și nicidecum așa cum le-ai sugera tu să îl modifice. În cel mai bun caz, îți mulțumesc politicos, dar în niciun caz nu-i lasă inima (și penelul) să intervină cumva în creația lor.

Lehamitea cea mai mare mi-o produc mai nou lansările cu sobor de prezentatori, cu cvartete, cu miniconcerte de orice gen ar fi ele, în locații pompoase, lansări ce se lasă cu mese cvasifestive și la care participă un public extrem de elegant și pretențios, dar pe care eu nu-l recunosc ca fiind cel loial literaturii, cel pasionat realmente de lectură.

Prostia umană, incultura, impostura și ipocrizia – acestea îmi taie cheful nu doar de scris, ci și de socializare în orice formă. Mă surprind tot mai golită de pacienţă în astfel de situații și mă străduiesc să tai de pe listă și să evit astfel de personaje.

Povestea care m-a entuziasmat e legată mai degrabă de o spaimă și e populată de scriitori dragi mie. Spaima mea, mărturisesc, e aceea de a dezamăgi, de a cădea în penibil. Până aici, veți spune, nimic original. Dar ce-ați zice de spaima de a vorbi inteligent în fața scriitorilor printre care am crescut și ce-ați mai zice de angoasa de a mă rosti înaintea tatălui, criticul literar Al. Cistelecan? Ei bine, episodul s-a consumat în primăvara anului 1996, la Sighișoara, la un festival de poezie. Se dezbătea, evident, nouăzecismul sau, mai degrabă, absenteismul său din peisaj. În sală erau răsfirate băncuțe, pe post de moderator presta Sandu Mușina, eu ședeam cuminte și timorată printre greii cetății ce se duelau ironic-inspirat. În fața mea trona tatăl. Se vizase deja ca reper al discuțiilor proaspătul număr al revistei Echinox, printre ai cărei redactori mă număram la acea vreme, număr ce găzduise și consemnase o masă rotundă pretextată de nouăzeciști. Mi-am tot amânat intervenția din groaza sufocantă de a mă produce înaintea părintelui, însă mănușa îmi fusese aruncată fără echivoc la un moment dat de Andrei Bodiu, iar viermișorii dinlăuntrul meu se răscoleau tot mai abitir, așa că, într-o scăpare pe care n-o pot pune decât pe seama inconștienței brute, am îndrăznit să ridic și eu mănuța și să mă anunț la povești. Nu-mi amintesc ce înțelepciuni am rostit, știu doar că n-am bătut câmpii. De unde siguranța acestei retrospective? Din graba cu care Aurel Pantea și-a confesat surprinderea de a fi constatat că „vorbesc chiar bine“, din faptul că tatăl n-a mai simțit nevoia de a performa adânc ideatic, din knock-out-ul chipului său și din pizza pe care a considerat că o merit la prânz, reacționând întocmai ca o Mară ce nu găsise altă metodă de a-și manifesta mirarea și împlinirea. Atunci m-am simțit pe mine însămi cu zâmbetul în colțul gurii. Încă mai am parte de luminarea feţelor scriitoricești din public, ca și cum li s-ar revela ceva de genul: „fata asta nu-i chiar proastă, știe să vorbească...“

Ca soarele în Anzi

Liviu G. Stan

Propunerea mea pentru Premiul Ficțiunea, secțiunea literatură, este cartea lui Ion Pleșa, „Geografia uitării“ (CDPL, 2022). Am scris aici recent despre acest volum excelent, care grupează câteva povestiri ce relaționează romanesc în asamblajul cărții. Așadar, nu este un volum de proză scurtă, ci, mai degrabă, la limită, un roman-mozaic, polimorf, în care piesele interacționează prin reconstrucția unei memorii. Cam ca-n Maria Stepanova („În amintirea memoriei“).

Amintirile despre părinții noștri, oricât de intense și detaliate ar fi, au fragilitatea peisajelor bombardate. Îți trebuie nervi de arheolog și răbdare de microbiolog ca să le manevrezi cum trebuie. Un pas greșit și ceea ce credeai că este în mâna ta un detector de metale se dovedește a fi maneta unei bile demolatoare. Poate că de aceea Ion Pleșa își începe romanul cu persoana a II-a. O instanță narativă ideală pentru rememorare: te împiedică să aluneci în beție de sine și te ajută să ordonezi amintirile într-o mecanică cerească. Iar în posesia lui Ion Pleșa, persoana a II-a dezvăluie o forță hipnotică a tandreței.

Ce aveți aici? O carte scrisă cu două inimi. O inimă înțeleaptă de eseist și o inimă de poet care știe să așeze nălucile pe locul cuvenit în arborele genealogic. Nostalgiile îi sunt ferite de glitch-uri psihanalitice, totul este un șah afectiv cu trezvia.

Dacă v-a plăcut „În toate a fost frumusețe“ a lui Manuel Vilas, o să găsiți în cartea asta o radiație similară. Radiația împăcării.

De multă vreme n-am mai văzut prin literatura română o proză cu un asemenea cult al misterului și iertării, în care combinațiile frazeologice și alegerea figurilor de stil să creeze un efect tranzitiv atât de puternic de peliculă de 16mm, cu sunetul acela nostalgic de cameră „observațională“ Krasnogorsk.

„Memory is the only/ afterlife I can understand“ (Lisel Mueller) – pare a fi pledoaria acestei cărți discrete ca soarele în Anzi.

Gambitul regelui*

Narcis Amariei

Totul a început atunci când a deschis plicul. Ar fi putut să-l pună direct în coșul plin cu pliante de la Kaufland sau Lidl de sub cutia de scrisori. L-ar fi găsit altcineva și poate toate acele lucruri nu i s-ar mai fi întâmplat. Îl atrăsese, însă, culoarea neobișnuită, verde pal. Ca cea a scrisorilor de amor. Nu avea destinatar. La expeditor, o ștampilă ciudată încadra într-un chenar dreptunghiular cuvintele: Ministerul Amintirilor. Amuzat, descuie ușa apartamentului, își lăsă cheile pe tăblia pantofarului din hol și păși în sufragerie. De unde să fie? Ultima scrisoare pe care o găsise în cutie fusese decizia de divorț, cu șapte ani în urmă. Se aștepta, cumva, la provocarea aia cu „trimite asta la 10 prieteni" sau cine știe ce escrocherie de genul „scrisoarea nigeriană". Rămase, însă, surprins de calitatea hârtiei și de scrisul caligrafic, venit parcă din alte timpuri. Se așeză în fotoliu și începu să citească:

Ceea ce trăiești acum nu este real, tu nu ești, nu încă, dar crede-mă, e mai bine așa, chiar nu ți-ai dori o astfel de existență, nu, nu e o prostie, știu că te gândești că cineva îți joacă o festă și că probabil se amuză știind că tu citești acum aceste rânduri, te gândești că e poate farsa vreunui coleg, ești surprins că îți ghicesc gândurile, cum e oare posibil, ești tentat să sari rândurile, să ajungi la final, dar ceva te oprește, continui să citești, iar acum, când chiar o faci, asta ca să arăți că nu ești controlat, te sperii, pentru că rândurile nu există decât pe măsură ce le citești, îți scrii propria poveste chiar în acest moment, dar roagă-te ca povestea să nu fie vreodată publicată, dacă e publicată, ești terminat, vei fi condamnat la viață eternă, vei retrăi la nesfârșit, ca într-un loop, aceleași întâmplări, de fiecare dată când vei fi citit, pe când așa, uitat într-un folder, la un moment dat, vei ajunge la coșul de gunoi, iar când și acest ultim popas se va sfârși, vei cunoaște odihna veșnică. Pentru că tu nu ești. Tu nu ești decât un personaj.

Auzi, tu, Ministerul Amintirilor, își zise. Zâmbi și puse scrisoarea pe măsuța de cafea. Chiar atunci, cineva sună la ușă.

— Hai, intră, doctore, te rog să mă scuzi, n-am apucat să strâng prin casă, nu te așteptam așa devreme.

— Eu îmi cer iertare. M-a luat un coleg, mașina mea e în service și am zis să profit, el pleca mai repede și m-am lipit și eu, că știi cât urăsc transportul în comun.

— Bine, gata cu scuzele, poftim, intră, nu te mai descălța. Îți fac o cafea?

— Nu, mulțumesc. Am băut deja două până la ora asta. Mai bine scoate o bere. Ia zi, mai scrii?

— Am ceva în lucru, dar merge greu. Poate să am mai mult timp la anul, când ies la pensie.

Un rând de latino-americani: Márquez, Cortázar, Llosa, Rulfo, Borges. Alte două rânduri: Hesse, Kafka, Dostoievski, apoi de-a valma, alți autori. Cele două corpuri ale bibliotecii semănau cu turnurile Petronas din Kuala Lumpur. Erau legate între ele printr-o etajeră, pe care zăceau risipite niște scoici sparte, din cele pe care le strâng copiii de pe plajă, o pană de pescăruș și câteva fotografii din care zâmbea timid o fetiță. Doctorul puse cartea pe care o răsfoise la loc în bibliotecă și se așeză în fotoliu. De sub husa zdrențuită se ițeau gâturile unor sticle goale, ascunse în grabă.

— Unde ți-e motanul?

— A murit acum o lună. Ce? Te uiți la canapele? Le-a făcut praf, o să le înlocuiesc.

— Îmi pare rău, n-am știut. Am crezut că l-a luat soția...

— Ei, na! Nu-l suferea. Auzi, vreau să îți arunci ochii pe asta, am primit-o azi, în cutia de scrisori. Ce părere ai? zise profesorul lăsând pe masă două cutii de bere. Se întinse după scrisoare, dar când să i-o dea prietenului său, păli. Scrisul dispăruse.

Integral în versiunea online

* **Gambitul Regelui**, una dintre cele mai fascinante deschideri, una care amintește de perioada romantică a șahului și începe cu mutările: 1. e4 e5 2. f4

azi cânt jazz

Mihaela Stanciu

de astăzi nu va mai cânta cocoșul
lipsa lui mă duce cu gândul
la moartea căprioarei
miros de carne sub unghii
mă bântuie gândul că n-am să mai pot scrie
azi cânt jazz
cobor etajul de jos al ființei
muzica e pretextul
care mă salvează

Acest pământ aprig

Daniela Luca

Pentru a putea transpune în scriitură durerea atotcuprinzătoare după pierderea definitivă a celui mai drag sufletului, „coloana verticală narcisică“ (R. Diatkine) a omului, *tatăl*, poate că fiul trebuie să traverseze întâi absența, pustiirea, Abisul și ieșirea din abis. José Luis Peixoto, în romanul său *Morreste-me / Mi-ai murit* (apărut în 2022 la Editura Charmides în versiune bilingvă), dă mărturie despre această rătăcire prin durerea agonizantă, această pierdere și regăsire de sine, această invazie a suferinței care împietrește ființa în tăcerea-criptă („Tăcerea fluviului, viața atât de crudă fiindcă e numai viață.“, scrie Peixoto), pentru a lăsa *timpului mort* („timpul cel întristat“, „timpul cel oprit“) răgazul necesar să se destrame și să poată răsări din nou *un timp viu* pentru sine („Oare nu ar putea oamenii să moară, așa cum mor zilele?“) și pentru continuitatea de a fi, a trăi, a scrie, a crea.

Doliul, ca și cuvânt, își are rădăcinile în latinescul *dolus* – *durere*, și prin aceasta doliul este totodată durere, dar este și travaliul psihic, emoțional, mintal, profund al durerii, împotriva morții, împotriva melancoliei pierderii. „Am revenit azi pe acest pământ aprig. Pământul nostru tată.“, scrie Peixoto, trăind o revenire dezesperantă, fără a se „orienta“, așa cum vocea tatălui („Și aud ecoul vocii tale, vocea pe care niciodată n-o mai pot auzi. Vocea ta pe vecie tăcută.“) îl orienta cândva pe fiu mereu spre viață.

În traversarea pierderii, de la începuturile și până la sfârșitul ei, în posibilele ei legături cu dorul, nostalgia, disperarea sau în radicalitatea ei melancolică, *durerea* rămâne aliatul fidel al trupului și al sufletului, o experiență pură, de negândit și de nerostit. Lumina sufletului îndoliat al scriitorului este și ea identificată cu *Celălalt*, cu tatăl dus, „...toată această umbră, și tăcerea, și lumina fină care ai devenit tu acuma.“

Durerea relevă o spulberare a ființei, o implozie violentă, care depășește limitele corpului și ale Eului. Dacă se acordă privilegiul experienței satisfacției în construcția psihicului, a Eului și a obiectelor sale interioare, în crearea fantasmelor și a reprezentărilor, *durerea* revine mereu, ca o experiență umană ineluctabilă și, fără îndoială, indispensabilă, pentru că este întotdeauna legată de *pierderea celui drag*.

Doliul este însă și o mișcare interioară, afectivă, o mișcare care se îndepărtează și se reapropie de Sine, repetitiv, îl sparge pe om în bucăți, îl dizolvă și îi perpetuează o suferință. „Mă asaltează totul și toate cele care ți-au supraviețuit. Tată. Nu voi uita niciodată“, se aude vocea îndurerată a fiului către tată, în *Mi-ai murit*, o voce percutantă, răscolitoare, cutremurătoare, de parcă ar zgudui întreg „pământul aprig“ și pe toți cei ce au rămas „agățați unii de alții ca niște naufragiați“.

Rămânem fideli tot lui J.B. Pontalis, care continua în eseul său prin a mărturisi că „a pierde este mai întâi a pierde din vedere“. Cu alte cuvinte, *Celălalt*, obiectul iubirii, se pierde de îndată ce orice stăpânire asupra lui, chiar și a privirii, a devenit imposibilă.

Păstrăm în urma lecturii acestui roman poetic nu doar tușa înnegurată a suferinței, ci și o capacitate a lui José Luis Peixoto de a o transcende, de a o transforma, de a se elibera din Somnul tatălui, regăsindu-se pe sine, în final, în acel aproape șoptit „Odihnește-te, tată. A rămas zâmbetul tău pe care nu-l voi uita, iar tu întreg ai rămas în mine. Tată. Nicicând nu te voi uita.“

Integral în versiunea online

Revista aparține Asociației Creatorilor de Ficțiune (ACF)

https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

Producție: editura LITERA
Distribuție: Librariile Cărturești

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

Foto copertă: Victor OANCEA
Grafică și editare copertă:
Alexandra Elena UNGUREANU

https://fictiunea.ro
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 8 lei
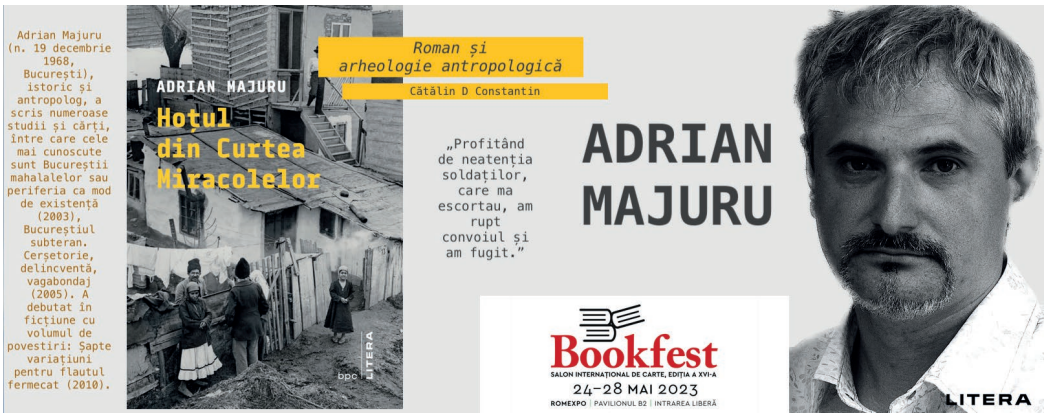
ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985